

c. Zprávy z muzeí

Obnovení muzea v Roudnici nad Labem

Dne 9. června 1999 bylo v Roudnici nad Labem téměř po čtyřicetileté odlmce obnoveno Podřipské muzeum Karla Rozuma. Iniciativa vzešla od Společnosti pro obnovu Podřipského muzea, která vznikla v roce 1990 s cílem obnovit v Roudnici nad Labem zaniklé muzeum. Duší celého dění byl roudnický historik PhDr. Kvido Kastner, který po řadu let stál v čele uvedené společnosti, jež se nyní přeměnila na Společnost Podřipského muzea Karla Rozuma a působí nyní při muzeu jako zájmová muzejní společnost. Ta sdružuje zájemce o podřipskou vlastivědu a je nápomocna muzeu v jeho práci.

Podřipské muzeum Karla Rozuma v Roudnici nad Labem v okamžiku obnovy mělo za sebou již téměř stoletou historii. Bylo založeno v letech 1900–1901 a svou činnost ukončilo v roce 1955, respektive 1963. Poté nastala dlouhá pauza. Až v uvedeném roce 1990 vznikla zmíněná Společnost pro obnovu Podřipského muzea, která začala připravovat obnovení muzea sběrem knih a časopisů, ale i sbírkových předmětů, připravovala a pořádala přednášky, vydávala vlastivědný sborník Podřipsko atd. Vlastivědná práce v Roudnici nad Labem se mohla opřít o řadu zájemců, kteří usilovali o obnovení muzea jako střediska vlastivědné práce na Podřipsku. Úsilí vlastivědných nadšenců našlo podporu u zdejšího městského úřadu, který poskytl finanční dotaci zmíněnému sborníku a posléze obnovenému muzeu poskytl potřebné prostory, byť jsou minimální (3 místnosti v budově přístavby radnice), a finanční dotaci.

Slavnostní akt obnovení Podřipského muzea Karla Rozuma v Roudnici nad Labem se uskutečnil, jak uvedeno, 9. června 1999 v obřadní síni roudnické radnice. Zúčastnili se ho představitelé okresního úřadu v Litoměřicích a městského úřadu v Roudnici nad Labem, a to Ing. Ivana Tulisová, vedoucí referátu kultury okresního úřadu v Litoměřicích a Zdeněk Kubínek, místopředseda města Roudnice nad Labem. Mimo to tu byli přítomni zástupci okresního vlastivědného muzea v Litoměřicích, Městského muzea v Kralupech nad Vltavou, okresního vlastivědného muzea v České Lípě, Státního okresního archivu v Lovosicích, Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem a Městské knihovny v Roudnici nad Labem. Slavnosti se zúčastnila také rodina spisovatele Miloše V. Kratochvíla a vnuk spoluzakladatele a dlouholetého kustoda muzea Karla Rozuma Dr. Karel Macas.

Podřipské muzeum Karla Rozuma v Roudnici nad Labem dnem 9. června 1999 začalo svou novou éru. Svě sbírky musí budovat od začátku, neboť původní sbírkový fond muzea byl z většiny po roce 1955 zničen a rozkraden a zůstala jen nepatrná část, která přešla do jiných muzeí. Vlastivědná práce však už jedno desetiletí byla vzkříšena díky Společnosti pro obnovu Podřipského muzea. Doufejme, že tato práce bude nadále pokračovat a muzeu přejeme šťastnou cestu.

Jan Štoviček

Sidonie Nádherná z Borutína

Padesát let od úmrtí poslední majitelky zámku Vrchotovy Janovice

červen–září 2000, Kabinet knižní kultury Knihovny Národního muzea

Návštěvníci výstav znají barevnou litografii Maxe Švabinského z roku 1913 s názvem Baronka Sidi Nádherná. Představuje mladou ženu v dekoltované róbě, s růží na prsou. V době portrétování bylo Sidonii Nádherné dvacet osm let. V témže roce v Paříži ji započala portrétovat pod vedením Augusta Rodina sochařka Klára Rilkeová-Westhoffová. Od té doby uplynulo přes osmdesát let, baronka Nádherná je už padesát let mrtvá, ale její krása má stále své obdivovatele. A drama jejího života, zveřejněné teprve v posledních letech, poutá nové a nové zájemce.

Sidonie Nádherná z Borutína se narodila na zámku Vrchotovy Janovice. Její šlechtictví nemělo sice dlouhou tradici, protože její rodiče Karel a Amélie pocházeli z rodin nobilitovaných za podnikatelské zásluhy až v devatenáctém století, ale zajišťovalo jí příznivé společenské postavení.

S bratry, starším Janem a dvojčetem Karlem, vyrůstala pod vedením anglické vychovatelky Mary Cooney a osvojila si mnoho vědomostí i cizích jazyků. Šťastná léta vždy provázely ztráty. Když jí bylo deset let, zemřel jí otec, za dalších patnáct let matka a v osudovém roce 1913 spáchal sebevraždu milovaný bratr Jan.

Mladá baronesa se celý život zajímala o umění i literaturu a vášnivě ráda cestovala. Seznámila se s mnoha osobnostmi, navázala mnoho přátelských vztahů s lidmi svých kruhů i se šlechtici „pera, ducha a štětce“. V jejím životě se hrála roku 1906 velkou roli návštěva Rodinova ateliéru, při které ji a její matku provázeli sochařův sekretář, o deset let starší pražský rodák, Rainer Maria Rilke. Básník, putující Evropou, také navštívil Janovice v letech 1907, 1910 a 1911. Vzájemná korespondence vyšla roku 1973 ve Frankfurtu nad Mohanem

a potvrdila celoživotní vzájemnou náklonnost.

S druhým rozhodujícím mužem svého života se Sidonie seznámila ve Vídni roku 1913. Byl to také rodák z Čech, z Jičína, o jedenáct let starší rakouský spisovatel a básník Karl Kraus. Vztah trval s malými přestávkami dvacet tři let, až do Krausovy smrti, do roku 1936. Publikování více než jednoho tisíce Krausových dopisů, pohlednic a telegramů Sidonii Nádherné v roce 1974 způsobilo nezasvěceným velké překvapení.

Poslední léta života přinášela Sidonii Nádherné jen trápení a smutek. Za druhé světové války se Janovice staly součástí německého vojenského prostoru a všichni obyvatelé se museli vystěhovat. Po válce se, už jako poslední z rodiny Nádherných, do zámku nevrátila. Než mohly být napraveny válečné škody, byla nucena odejít po únoru 1948 do exilu, kde v Anglii v roce 1950 zemřela. Místo, připravené na rodinném hřbitůvku v janovickém parku, zůstalo prázdné až do roku 1999, kdy se zásluhou mnoha osobností z české, německé i rakouské společnosti vrátily její ostatky domů.

Jednotlivé oddíly výstavy Knihovny Národního muzea jsou věnovány jejímu rodu, rodině, přátelům, společnosti, zámku i parku, záchranné roli Národního muzea, které objekt převzalo roku 1957 v havarijním stavu, oběma literárním expozicím, slavnosti návratu dne 25. 5. 1999 i dalším záměrům v budoucnosti.

Vedle padesátého výročí úmrtí Sidonie Nádherné bylo třeba připomenout i 70. výročí narození emeritního pracovníka Národního muzea a zachránce zámku Vrchotovy Janovice, publicisty Otto Janky a 100. výročí narození PhDr. Bohumíra Lifyky, který navrhl zřízení expozice slavných návštěvníků zámku.

Na vernisáž navazovalo ve dnech 13. a 14. června 2000 odborné kolokvium k restaurování zámeckého parku ve Vrchotových Janovicích, které uspořádaly Národní muzeum, Státní ústav památkové péče v Praze a Adalbert Stifter Verein v Mnichově. *Helga Turková*

Parníkem po Praze, 135 let historie Pražské paroplavební společnosti

19. června – 30. září 2000,
Národní muzeum Praha

Výstava byla věnovaná prezentaci dlouhodobé tradice osobní lodní dopravy v Praze a 135leté historii Pražské paroplavební společnosti (PPS).

Řeka Vltava ovlivňovala život v Praze od nejstarších dob. Významnou epizodu znamenala paroplavba; měnil se charakter vltavských nábřeží i životní styl obyvatel města. Parníky a osobní lodní doprava patří k Praze již od 40. let 19. století a dodnes je součástí historického koloritu města.

První úspěšný pokus zavést v Praze osobní lodní dopravy je spojen se založením Pražské paroplavební společnosti (PPS) v roce 1865. Tento podnik iniciovala skupina pražských „přátel pokroku“ vedená obchodníkem se dřevem a pozdějším primátorem města – Františkem Dittrichem. První parník „Praha“ společnost získala už v roce 1865, další parník „Vyšehrad“ následoval o rok později. Od konce 80. let 19. století PPS vlastnila už poměrně velký lodní park, který postupně rozšiřovala. Jádro současného lodního parku však tvoří osobní motorové lodě.

Pražská paroplavební společnost byla prvním výhradně českým podnikem v lodní dopravě na českém území.

Vděčíme jí z velké části i za vznik české plavební terminologie a českého technického názvosloví v oblasti stavby a oprav lodí.

Společnost je po období, kdy podíl získal stát a patřila i Dopravnímu podniku hl. města Prahy, znovu od roku 1992 soukromým podnikem. Rostoucí zájem turistů o návštěvu Prahy přinesl i nebývalý rozvoj osobní lodní dopravy, rozšířil se okruh plaveb po Praze, zlepšila se kvalita služeb na osobních lodích.

Výstava, věnovaná 135leté historii PPS byla prezentací dlouhodobé a zavedené tradice osobní lodní dopravy v Čechách. *Vendula Segerová*

Z Čech až na konec světa

28. 10. 1999 – 26. 3. 2000,
Národní muzeum Praha

Výstava z Čech až na konec světa byla věnovaná cestám slavných i méně známých Čechů, kteří část života pobývali v cizině a o svém pobytu zanechali svědectví prostřednictvím cestopisu nebo sbírek.

Během historie se měnily i důvody, které v těchto případech k cestování vedly. Úvodní vitrína výstavy připomínala období křížových výprav, diplomatických misí. S tureckým poselstvem císaře Rudolfa II. seznamovaly cestopisy nebo vyprávění přímých účastníků.

Osudy Jana Ámose Komenského a Václava Hollara svědčí i o nedobrovolném cestování do exilu. V 17. a 18. století se do vzdálených zemí vydávaly také desítky misionářů.

Vojtu Náprstka přivedla do zahraničí, respektive do exilu, jeho politická činnost v roce 1848. Před zatčením utekl do Ameriky a za svůj desetiletý pobyt zde nashromáždil sbírku, která se